

Nr 125.

Ankom till riksdagens kansli den 21 maj 1943 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till folkskoleväsendet för budgetåret 1943/44.

(2:a avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln, punkterna 155 och 160, föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1943/44 *dels* till Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare för vid statsunderstödda sjukvårdsanstalter och vid vissa barnhem intagna barn i skolåldern ett förslagsanslag av 200,000 kronor, *dels ock* till Folkskolor m. m.: Bidrag till inackordering av skolbarn i skolhem, arbetsstugor eller enskilda hem ett förslagsanslag av 1,850,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen nr 217, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 21 april 1943, föreslagit riksdagen att *dels* till Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare för vid statsunderstödda sjukvårdsanstalter och vid vissa barnhem intagna barn i skolåldern för budgetåret 1943/44 anvisa ett förslagsanslag av 200,000 kronor, *dels ock* till Folkskolor m. m.: Bidrag till inackordering av skolbarn i skolhem, arbetsstugor eller enskilda hem för budgetåret 1943/44 anvisa ett förslagsanslag av 1,850,000 kronor.

1. Bidrag till avlöning åt lärare för vid statsunderstödda sjukvårdsanstalter och vid vissa barnhem intagna barn i skolåldern.

Kungl. Maj:ts förslag innebär, att samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår skall anvisas för ifrågavarande ändamål. En av besparingsberedningen väckt fråga om vissa besparingsåtgärder beträffande undervisningen vid ifrågavarande anstalter har, enligt vad departementschefen framhållit, icke hunnit färdigberedas i så god tid, att denna fråga och vad därmed sammanhänger lämpligen kan underställas innevarande års riksdag.

Utskottet, som tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag, får hemställa,

Utskottet.

att riksdagen må till *Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare för vid statsunderstödda sjukvårdsanstalter och vid vissa barnhem intagna barn i skolåldern* för budgetåret 1943/44 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 200,000 kronor.

2. Bidrag till inackordering av skolbarn i skolhem, arbetsstugor eller enskilda hem.

Statsbidrag utgår för närvarande med 80 procent av skoldistriktens styrkta verkliga kostnader för inackordering. Om länsstyrelsen finner dessa kostnader överstiga vad som kan anses efter ortens förhållanden skäligt, skall statsbidraget dock utgå med 80 procent av en såsom skälig ansedd kostnads-summa.

Vid inackordering i skolhem eller arbetsstuga bestämmer Kungl. Maj:t det belopp, som skall anses motsvara inackorderingskostnaden. Detta belopp utgick intill den 1 mars 1940 med en krona men höjdes därefter till 1 krona 10 öre och är sedan den 1 januari 1941 fastställt till 1 krona 35 öre för barn och dag.

I skrivelse den 9 april 1942 (nr 8, punkt 140) uttalade riksdagen med anledning av en inom andra kammaren väckt motion (II: 102), bland annat, att en närmare undersökning genom Kungl. Maj:ts försorg borde verkställas, huruvida en jämkning i de för skolbarnsinackordering gällande bidragsgrunderna kunde befinnas påkallad på grund av rådande krisförhållanden eller andra omständigheter. Skäl syntes riksdagen föreligga att i samband därmed upptaga även ett i motionen berört spörsmål om statsbidragsärendenas administrativa handläggning, i syfte att undersöka, om icke en förenkling härutinnan kunde komma till stånd, utan att likväl kravet på betryggande kontroll från statens sida eftersattes.

Skolöverstyrelsen, som verkställt utredning i av riksdagen angivna hänseenden, har därvid framhållit, att statsmakternas beslut om fastställande av en så hög procentsats som 80 procent föregåtts av ingående överväganden, och har givit uttryck åt den bestämda uppfattningen, att gällande bidragsgrunder borde bibehållas oförändrade. Till denna uppfattning, vilken delas av såväl statskontoret som riksräkenskapsverket, har även *departementschefen* givit sin anslutning. Departementschefen har således icke för närvarande ifrågasatt någon ändring i detta hänseende.

Däremot har departementschefen förklarat sig ha för avsikt att framdeles föreslå, att Kungl. Maj:t skall höja det belopp — för närvarande 1 krona 35 öre — som skall anses motsvara dagskostnaden för inackordering i skolhem eller arbetsstugor, till 1 krona 55 öre.

Departementschefen har vidare förordat en utvidgning av möjligheterna för ett skoldistrikt att erhålla statsbidrag för inackordering av skolbarn under 8 år. I detta hänseende gäller för närvarande, att statsbidrag som regel ej må utgå i detta fall, såvida ej barnet åtföljes av äldre syskon eller inackorderas i skolhem eller arbetsstuga. Dessa undantagsbestämmelser för barn under deras första skolår, vilka ha sin grund i omtanke om barnen, ha enligt vad skolöverstyrelsen framhållit vållat svårigheter och olägenheter, varför överstyrelsen hemställt om upphävande av bestämmelserna. Departementschefen har biträtt denna framställning och förordar alltså, att bestämmelserna i fråga upphävas.

Departementschefen förordar även på förslag av skolöverstyrelsen en viss förenkling av statsbidragsärendenas administrativa handläggning. För närvarande gäller, att skolöverstyrelsen har att för varje barn i förväg bestämma, om och för vilket antal dagar statsbidrag må utgå. Enligt förslaget skall denna förhandsprövning borttagas, när fråga är om barn, tillhörande skolans tre lägsta klasser, och avståndet från föräldrahemmet är minst fyra kilometer, liksom beträffande barn i högre klass med en skolväg av minst sex kilometer. Departementschefen tillstyrker även, att prövningen av ansökningar om inackorderingsbidrag för barn med kortare skolväg än nyss angivits i fortsättningen anförtros åt folkskolinspektörerna.

Slutligen har departementschefen anfört följande.

Folkskolinspektören i stockholmstraktens inspektionsområde H. Haage har i skrivelse den 12 april 1943 hemställt om snara åtgärder, i syfte att gällande bestämmelser om statsbidrag till inackordering av skolbarn, till skolhemsbyggnader och till avlöning åt personal vid skolhem måtte utsträckas till att gälla även sådana fall, då landsting eller annan av Kungl. Maj:t för ändamålet godkänd myndighet eller organisation inrättar skolhem för inackordering av skolbarn. Framställningen har föranletts därav, att fråga uppkommit om inrättande av ett skolhem för barn inom Stockholms skärgård, vilka för fullgörande av sin skolgång äro hänvisade till inackordering. Anskaffandet av lämpliga inackorderingshem för dessa barn, vilka uppginge till ett fyrtiotal, erbjöde, framhåller inspektören, i många fall stora svårigheter. Stockholms läns landsting syntes vara intresserat av att åtaga sig uppgiften att vara huvudman för ett dylikt skolhem under förutsättning, att statsbidrag kunde erhållas till skolhemmets upprättande och drift efter samma grunder som gälla för det fall, att ett skoldistrikt är huvudman.

I anslutning härtill får jag nämna, att skolöverstyrelsen i skrivelse den 19 januari 1943, till vilken jag i annat sammanhang framdeles torde få återkomma, behandlat frågan om anordnande av skolhemsanläggningar, gemensamma för två eller flera skoldistrikt. Överstyrelsen har därvid bland annat framhållit, att behov av skolhem jämväl av ifrågavarande typ föreligger, dock endast i ringa omfattning. Då emellertid statsbidrag enligt nu gällande bestämmelser icke syntes kunna utgå för upprättande av skolhem av denna typ, hade överstyrelsen övervägt olika möjligheter för åstadkommande av lämplig anordning för dylika skolhem och därvid funnit, att en utväg vore, att landstingen åtog sig uppgiften att vara huvudman för skolhem, avsedda att mottaga barn från skoldistrikt inom respektive landstingsområden. Överstyrelsen

ansåge sig emellertid icke för närvarande kunna förorda, att generella författningsbestämmelser utfärdades i ämnet. Enligt överstyrelsens mening borde, därest förslag framkomme om upprättande av skolhem av ifrågavarande slag, frågan om statsbidrag till kostnaderna härför ävensom övriga därmed sammanhängande spörsmål tills vidare i varje särskilt fall underställas riksdagens prövning.

Då förslag nu framkommit om inrättande av ett skolhem för barn inom Stockholms skärgård, uppkommer frågan, huruvida statsbidrag härtill bör utgå efter samma grunder, som gälla för det fall, att ett skoldistrikt är huvudman. Då framställningen för närvarande är föremål för remissbehandling, är jag icke beredd att nu taga slutlig ställning till denna fråga. Jag finner emellertid önskvärt, att förslaget förverkligande icke skall förhindras av den formella omständigheten, att gällande statsbidragsbestämmelser förutsätta, att endast skoldistrikt kunna vara huvudmän för skolhem. Därest efter i vederbörlig ordning verkställd utredning förutsättningar befinnas föreligga för inrättande av ett skolhem för ifrågavarande område, torde Kungl. Maj:t böra äga lämna medgivande, att gällande grunder för statsbidrag till inackordering, till skolhemsbyggnader och till avlönande av personal vid skolhem skola i tillämpliga delar gälla även beträffande det ifrågasatta skolhemmet inom Stockholms skärgård, försävt Stockholms läns landsting eller eventuellt annan av Kungl. Maj:t godkänd myndighet eller organisation åtager sig huvudmannaskapet. Kungl. Maj:t torde även få meddela de kompletterande bestämmelser, som må finnas påkallade. Jag är icke för närvarande, innan ärendet ännu färdigberetts, beredd att ingå på frågan, huruvida framdeles generellt medgivande av enahanda innebörd bör lämnas.

Utskottet har icke funnit något att erinra mot vad departementschefen anfört och föreslagit i fråga om bidrag till inackordering av skolbarn i skolhem, arbetsstugor eller enskilda hem och vad därmed står i samband. Utskottet hemställer,

Utskottet.

att riksdagen må till *Folkskolor m. m.: Bidrag till inackordering av skolbarn i skolhem, arbetsstugor eller enskilda hem* för budgetåret 1943/44 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1,850,000 kronor.

Stockholm den 21 maj 1943.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.